

Чавдар Аладжов
Писма от морето

Дълбината на морето
Първо писмо

Какво да ти пиша за Черно море? Впрочем някои може би си представят, че щом морето е Черно, и водата му сигурно е катранена. Иначе защо ще носи подобно име?... Наистина, защо ли? Едни смятат, че понеже е бурно, други...

Кефалите се спотайваха в самия край на лагуната, около скалистия нос, който разбиваше вълните и пазеше те да не отнесат пясъчната ивица. Дъното около скалата беше нагъсто осеяно с водорасли, а между камънаците се намираха достатъчно дупки за криене. Затова кефалите много рядко се осмеляваха да навлязат в гладката като тепсия плитчина. Водата там беше бистра и отгоре им всеки миг можеше да налети някоя граблива чайка.

И те си живееха мирно и тихо, докато един ден се яви морската игла. Тя се изниза изпод стръкчетата водорасли, огледа предизвикателно кефалите и се изсмя:

— Ах, какви глупаци! Тъпчат се в бедната лагуна, й само на един ден път от тях се намира морският рай!

Кефалите я зяпнаха смаяни:

— Не е истина!

— За вас лъжа — за мене истина. Тъкмо ще си живеем там само с моите посестрими.

— Нима никой не живее там! — учуди се един млад кефал.

— Ами да! Защото трябва да се мине през отровна вода и всички се плашат. А се иска само да затвориш уста и да понапрегнеш перки, за да я преплуваш. Хайде, стойте си тука, пък аз да вървя — шмугна се отново във водораслите

морската игла.

Кефалите мълчаха, слисани от необикновената новина.

— Трябва да е истина — обади се най-послед един.

— Да, да — додаде друг.

— Морската игла се вре навсякъде — допълни трети — и всичко знае.

— Напротив, тя е мързелива и като нас никога не напуска крайбрежието — опита се да ги вразуми младият кефал, ала събратята му не го слушаха:

— Каква сметка има да ни лъже?

— Трябва да й се вярва!

— Да идем, братя, в морския рай!

— Да идем, да идем в морския рай! — развикаха се те и се понесоха вкупом към дълбината. Последва ги и младият кефал.

Плуваха дълго. Водата ставаше все по-хладна и по-хладна, почна дори да студене и да ги затруднява, ала те не се отказваха. Наоколо им постепенно притъмня. Изчезна бляскавата лъчезарност на плитчината. По дъното плъзнаха синкави отсенки, които бавно добиваха метална зеленина. И сивозеленият сумрак се сгъстяваше, обхващаше ги, докато се превърна в гъсто мастило. Прашинка светлина не се промъкваше през огромните водни пластове. Обгради ги пълна тъмнина. Едва тогава първите спряха и закрепяха:

— Ето отровната вода! Оттатък е морският рай!

Бяха готови да се втурнат напред, но ненадейно пред всички се изпречи младият кефал.

— Стойте! — викна той. — Ами ако морската игла лъже? Нека първо проверим...

— На мен се пада честта! — настоя веднага най-старият кефал.

Той се блазнеше от мисълта да открие пръв морския рай, та да влезе в рибешката история, и без да изчака съгласието на останалите, се гмурна в отровната вода. Но не се върна.

— Той е стар, изкуфял и сигурно вече е забравил за какво

сме го изпратили. Ще ида аз! — каза най-красивият кефал.

Той завиждаше на стария кефал и скришом мечтаеше да го измести от водачеството. Беше си подбрал и съзаклятници, които веднага го подкрепиха. Рибите се подведоха лесно и красавецът, като удари грациозно с опашка, изчезна в дълбината. Когато и той не се върна, младият кефал се намеси за последен път:

— Ами ако те се отравят и затова не се връщат? Най-добре е сега да ида аз, но да ме вържете с дълго въже и когато престана да го дърпам повече, ще ме изтеглите обратно. Съгласни ли сте?

Кефалите поразмислиха и видяха, че има право. Вързаха въжето за опашката му и го изпратиха. Той стисни уста и заплува смело и бързо напред, макар да беше уверен, че морският рай не съществува. Желаше само да стигне колкото се може по-далеч, за да докаже подлата лъжа на морската игла. Отдавна бе почнал да отваря уста, а неприятната и омразна лютевина в хрилете му не изчезваше. Главата чак го заболя и болките изчерпваха силите му, но той не спираше. Плуваше напред и напред, все по-трудно и по-трудно, докато накрая се отпусна бездиханен на дъното. Чувствуваше хрилете си огромни, огромни, а върху му се бе стоварило с тежестта си цялото море.

Когато и последното потрепваме на въжето замря, кефалите се заеха дружно да теглят. Теглеха и се чудеха как младият кефал беше успял да иде толкова далеч. А щом видяха безжизненото му тяло, проумяха смисъла на саможертвата му. Защото той беше доказал за тях една безспорна истина — че под двеста метра дълбочина в Черно море няма живот, тъй като водата е наситена със сероводород, а никакво течение не я раздвижва...

Може би заради това морето е наречено Черно?

Краят на пътешествието Второ писмо

Когато параходът нагази в Мраморно море, тъкмо бе време за закуска. Кокът, корабният готвач, изнесе от камбуза* голяма правоъгълна кутия с чуждестранни надписи. Докато режеше с ножчето тенекиения ѝ капак, той подхвана:

[* Камбуза — корабна кухня.]

„Живееше по нашите брегове турук — едър, охранен. За хапване имаше доста, та съвсем напълня. Ала пак бе недоволен и помахваше пренебрежително с плавници:

— Вода като вода ли е? Сладни, сол няма! Къде по-солено трябва да бъде морето!

Рибите го слушаха и си мълчаха. Какво разбираха те от солени и сладки води? Никоя от тях не бе плувала в чужди морета, за да знае. И турукът съвсем се окуражи:

— Дъно като дъно ли е! А да видите само какви дъна има. На Мраморно море например! Цялото е мраморно! От край до край! Блести повече от мозайка! Да не му се нарадваш! Не е дъно, а дворец!

Рибите се оглеждаха мълчаливо. Наоколо им пясъкът светлееше зърнест, чист. Недалеч се къдреше лекичко грамадна ливада от зелени водорасли, а зад тях се спускаха стръмно надолу скалите — кафяви, шуплести, с множество подмоли и пещери, — чудесни скривалища. На тях тук им беше много хубаво, но не смееха да му възразят. Ала един ден им омръзна да го слушат и му креснаха:

— Върви, където щеш, из твоите морета, но престани най-сетне!

— О, да не мислите, че няма да ида, ще ида, и то още сега! Да! А вие се въргаляйте в тинята! — викна турукът и ги отмина с достойнство.

Той толкова много и толкова дълго бе говорил за красотата на Мраморно море, че накрая сам бе повярвал на

думите си. Представяше си дъното му като огромно мраморно корито, из което се вият и преплитат хиляди алеи, а по тях на всяка крачка — пейки и беседки. Виждаше и себе си изтегнат блажено на някоя от беседките, та му се прищя на момента да е там. И без да се сбогува, без да обърне даже взор за последен път към близките си, вирна глава и плесна силно с опашка.

Но Мраморно море не беше тъй близко, както си мислеше турукът. Плува дълго, докато една привечер видя насреща си два стръмни бряга. Те се извисяваха в помръкващото теменужено небе и обхванали като с огромни клещи морето, сякаш го прецеждаха между себе си. Турукът се поколеба за секунда, но макар да бе доста уморен, искаше час по-скоро да стигне желаната цел. Отпусна се върху повърхността и течението го понесе. Скалите идеха насреща му настръхнали и зли, наметнати като че ли с кадифено-чер плащ от морски мъх. Изведнъж го достраша:

«Ами ако там има засада и стражата ме хване? И ме върне обратно? А? Какво ще правя?» — рече си той, ала Мраморно море беше тъй близо, че скоро надви страха си, но реши да бъде много предпазлив. Гмурна се надълбоко и заплува над самото дъно. Но неочаквано течението се беше обърнало срещу него — тласкаше го назад и той трябваше да се напруга четворно повече.

«Глупава работа! Как можа точно сега да потече обратно!» — ядосваше се турукът и никак не съобразяваше, че в Босфора по-солената вода от Мраморно море като потежка тече отдолу, а отгоре е по-леката и сладка вода на Черно море. Той се бореше с течението, махаше с плавници, пляскаше яростно с опашка. Оставаше му мъничко, още съвсем мъничко да премине провлака...

Изведнъж нещо го блъсна, а ударът отне последните му сили. Турукът припадна за миг, сетне се закани отново и увисна като в люлка. Опита се да се изплъзне от клопката, замята се лудо на всички страни, ала се оплете повече и

стихна. Обърна се плахо и разбра, че е попаднал в мрежа, пълна с негови събратя. Тя ги вдигна в купом нагоре и ги стовари с трясък в дъното на стара гемия. Въздухът го давеше и турукът напразно отваряше жадно уста. Капка вода не разквасваше хрилете му... И той се умири. Зашеметен, лежеше кротко върху прогнилите, вмирисани на риба дъски на гемията и му се струваше, че си отдъхва след дълго пътешествие в мраморна беседка край мраморна алея на мраморното дъно на Мраморно море...

Но беше рано за почивка!

На разсъмване ги наринаха с лопати в дълбоки, плетени от върбови пръчки кошове. Сетне ги стовариха на пристанището и висяха до капване по тезгяхите на рибарските дюкянчета. Към обед им провървя. Качиха ги на каруци и ги откараха в някаква фабрика. Там ги насипаха в огромни каци и почнаха да ги обработват. Турука, почистен и попарен, залят с масълце и доматен сос, натикаха в правоъгълна тенекиена кутия, поставиха я с други кутии в дървени сандъци и изпратиха сандъците на гарата. Така турукът предприе своето последно пътешествие и по някаква случайност днес попадна пак в Мраморно море с нашия параход. И ето го сега пред вас...“ — завърши кокът и махна капака на кутията.

Моряците се засмяха, запретнаха ръкави и излапаха сладко-сладко турука. Сетне метнаха кутията зад борда. Тя цопна сред вълните, задържа се на гребена на една вълна, но друга я плисна, тя се напълни и като се полюшваше ту насам, ту натам, почна бавно да потъва. Мрачнозелената бездна попиваше все повече металния ѝ блясък, докато съвсем я погълна.

Така турукът се намери най-после на дъното на желаното Мраморно море!

Сюнгерът

Трето писмо

Параходът се спускаше все по на юг и по на юг от Солун, когато край един от Беломорските острови съгрях лодка без гребец.

— Защо ли е празна? — попитах капитана.

— Не е празна. Ловят сюнгери...

Сюнгери!

Някога в училище триехме черната дъска със сюнгер, с много голям сюнгер, измъкнат направо от морското дъно. Не зная как е при днешните деца, но ние злоупотребявахме с гъбата за триене. Когато времето биваше лошо — валеше или ни бе притиснал мраз, — оставахме в класната стая. Тогава сякаш ни хващаха дяволите. Почвахме да се боричкаме, да лудуваме и накрая почти винаги опирахме до сюнгера: ритяхме го вместо футболна топка или се замервахме с него както при народна.

Веднъж пак се бяхме разгорещили. Разделени на два тима, ритяхме сюнгера в празното място пред черната дъска — между катедрата и вратата. Увлечени в играта, бутяхме се и се блъскахме с ожесточение. Ала ненадейно влезе учителят. Замръзнахме от уплаха — знаехме, че заслужаваме наказание, и зачакахме със свити сърца да видим какво ще бъде то.

Учителят ни изгледа много дълго и много бавно по ред, после ни накара да си седнем по местата, изчака да позагълхне шумът и скърцането на чиновете, защото никой не смееше да пророни думичка, и заговори... Заразказва ни една история, която ние запомнихме за цял живот и която ни накара да се откажем от лошите си игри със сюнгера.

Тази история си спомних сега:

Морето беше синьо и чисто като небето и ако хората ходеха надолу с главите, сигурно биха взели небето за море, а морето — за небе. Те биха се излъгали, ала рибите — никога!

Защото за тях небето беше сребристобяла повърхност, покрита при слънчево време с хиляди златни люспи, които подскачат, движат се и менят блясъка си. Всяка риба би се заклела в това, защото така изглежда водната повърхност, гледана от дъното. Затова и рибешките кореми са лъскавобели. А гърбовете им са най-различно оцветени и нашарени. Какви ли не премени по своята пъстрота няма из морския свят!

Сюнгерът на практика се беше уверил в това. Той си беше схванат от рождение и понеже не можеше да се движи, държеше се здраво за скалата и най-внимателно наблюдаваше всичко наоколо си. А мястото му беше много изгодно. Скалата се намираще под най-високия връх на подводна планина. Наблизо и надалеч стърчаха подобни върхове, под които зееха дълбоки пропасти или се ширеха пясъчни поляни. Водорасли никнеха навсякъде, а скалите тъмнееха от налепените по тях миди, морски таралежи и воден мъх. Единствен сюнгерът светлееше като бежово петно на тъмния фон и привличаше погледите на морските обитатели, които често се спираха край него.

— Божичко — посочи го веднъж една сардинка, — какъв нищожен сюнгер! Не бих желала да бъда на негово място.

— Да, нищожна твар! Аз и за миг не съм помислял, че мога да бъда сюнгер! — потвърди с басовия си глас барбунът, с когото се разхождаше сардинката.

Барбунът се смяташе за царска риба и се държеше гордо, с достойнство. Вярно, червеникавите му одежди го отличаваха от останалите риби, но общият му вид бе доста тъпичък. С голямата си глава той направо изглеждаше глупав. Но това не пречеше на сардинката да се докарва пред него, да го ласкае и ухажда, та да спечели сърцето му. Макар да не бе дънна риба, тя смяташе за страшно изгодно да има съпруг от царски произход.

— И аз! — въодушеви се сардинката. — Бих предпочела да бъда сепия, но не и сюнгер!

— Сепия, пфу! — плю презрително барбунът. — Тя е отвратителна! Моля ви се, глава и крака без всякаква талия, та това е отвратително!

— Отвратително главоного, отвратително главоного!

— И не знаеш кога ще те очерни! Вървиш си най-спокойно и изведнъж — прас! — цял облак черно мастило отгоре ти!

— Друго не може да роди злобната й глава...

— Да, ненавиждам всички главанащи, включително и октоподите!

— Тия осмокрачковци са твърде подли. Казват, че на всяко стъпало имали вендузи... Споменал вендузи, та се досетих за медузите. Има страшно красиви медузи, просто истински воден цвят. И всички са облечени с вносен найлон...

— Найлон, цвят, глупости. Веднъж видях изхвърлена на брега медуза. Безцветна пихтия, пфу, още ми се повдига, като си помисля... Виж, морските звезди...

— Как си мечтая да стана морска звезда!

— Ти и така си ми най-хубавата — каза галантно барбунът, прихвана вежливо сардинката под перката и я отведе важно-важно.

Сюнгерът остана сам, тъжен и наскърбен. Той се присвиваше от мъка и шуплите му цедяха ситни капчици.

— Защо плачеш? — попита го една скарида.

Като пляскаше силно отгоре-надолу с рачешката си опашка, тя мина наблизко, долови хълцанията, насочи натам мустачките си антени и като се увери, че сюнгерът плаче, спря да го утеши. Имаше меко, бяло сърце, което не й позволяваше да го отмине. Беше състрадателна, макар често сама да се нуждаеше от защита — предпазваше я единствено безцветно, леко рогово облекло.

Той й разказа за обидата, за своята мъка, загдето е тъй грозен и схванат, за това как му се иска да плува и всяка нощ сънува, че поема на далечно пътешествие, а на заранта

разбира, че е прикован за вечни времена към скалата и му остава само мечтата.

— Не тъжи — усмихна се дружески скаридата, — всеки идва на света, за да извърши нещо полезно. И той ще бъде истински щастлив единствено тогава, когато изпълни предназначението си. Разбираш ли?

— Не съвсем — призна си сюнгерът.

— Нищо, някой ден ще го проумееш, а дотогава живеи както подобава! Бъди добър, гледай всичко с широко отворени очи и се радвай на света! — завърши скаридата и се сбогува.

Сюнгерът се замисли над думите ѝ. Ала те си оставаха непонятни за него. Та той гледаше на четири и поглъщаше жадно всичко. Какво друго да върши? Но то не го правеше щастлив, а дважд по-нещастен. Защото дори и мидите, дето се лепяха наблизко, имаха по едно краче, с което макар и много бавно, ала все пак пълзяха по скалата. Можеха да се местят и морските таралежи. Понякога даже и някое водорасло се откъсваше от дъното и се понасяше към повърхността. Само той бе осъден на вечна неподвижност...

И дните се нижеха тъжни, равни, докато веднъж до скалата не се гмурна един водолаз. Той забеляза веднага светлия сюнгер и го отлепи от каменната стена. Пусна го в мрежата, която носеше окачена на врата си, и продължи да търси и събира нови сюнгери. После се изкачи на повърхността и ги сипа в лодката. Когато я напълни догоре, хвана греблата, натисна ги и се понесе към брега.

Сюнгерът лежеше на кърмата, почти до кормилото, и се усмихваше. Лекият бриз приятно го галеше и той чувствуваше нежната ласка на слънцето с всичките си шупли. Високо горе плаваха бели платноходки-облаци и сюнгерът ги гледаше и се радваше. Той си спомни за добрата скарида, повтори си наум думите ѝ и най-сетне ги разбра. Поемаше на чудесно пътешествие по света, за да изпълни предназначението си! Самата мисъл, че ще бъде полезен, го

изпълваше с гордост и го караше да се чувствава безкрайно щастлив.

Сюнгерът пътува много, видя много, пък и знаеше много. Затова накрая се зае да помага на децата в едно училище да изтриват тебешира от черната дъска, та да могат на нея да се пишат все нови и нови познания за света, които те трябваше да научат. А това никак не беше малко и си заслужаваше да се живее за него!

И той служи на децата, докато се изхаби до последно късче...

Малката рибка и голямото море Четвърто писмо

Докато чакахме да разтоварят и натоварят парахода в едно средиземноморско пристанище, случи ни се да преживеем нечакана среща. Но преди да кажа каквото и да е за нея, искам да опиша друга история...

Цял живот цацата мечта за голямото море. И накрая успя да се добере до него. Промъкна се крадешком до чуждестранен кораб, огледа внимателно дъното му и откри наскоро умряла мида. Полуотворените ѝ черупки се крепяха все още здраво за обшивката, притиснати от живите миди. По-удобна каюта за пътник без билет едва ли можеше да се намери. Рибката се стрелна светкавично и се сви между черупките.

„Добре, че някои моряци не почистват често дъната на корабите си“ — помисли тя и не посмя да се покаже през цялото пътуване. Но щом усети, че водата се затопля, и разбра, че са стигнали голямото море, гмурна се в лазурната глъбина, без да се сбогува. И се скова. И онемя от изумление.

Прозрачно синкавата вода пречупваше слънчевите лъчи

като истински кристал и пилееше светлината им навсякъде, сякаш наоколо бяха потънали най-малко сто слънца. Хиляди багри се преливаха и преплитаха в чудни съчетания. Докъдето стигаше погледът, се виеха водни растения и пищна зеленина се къдреше на вълни. Из подводните поляни и гори се разхождаха бавно, премятаха се лудо или препускаха на воля морските обитатели, едни от други в по-хубави окраски и одежди.

Ах, каква прелест, какво изящество и богатство! — хлъцна от възторг цацата и се втурна да търси братовчедките си — аншуите.

Тя не ги познаваше, пък и те не бяха я поканили, но рибката си мислеше да им погостува. В края на краищата бяха рода и нямаше да я изпъдят, както и тя не би отказала гостоприемството си на всеки чужденец. Но не знаеше как да ги намери.

Като помръдваше лениво с плавници, насреща ѝ се носеше важно закръглена като топка риба в костюм на жълти и черни раета.

— Извинете... — захвана цацата.

— Я се махай от пътя ми, дрипло! — изруга дебеланкото и като се наду още повече, отмина с достойнство.

Цацата се почувствува безкрайно оскърбена и сигурно би се разплакала от обидата, ако не беше се разнесъл наблизко дрезгав глас:

— Какво се е случило, малката?

Тя се обърна и замръзна — към нея идеше бавно огромен рак. Той изглеждаше страшен с грамадните си назъбени щипци и десет крака, но блестящата му пурпурна ризница подлъга рибката и тя реши, че случаят я среща с истински рицар.

— О, благородни господине — викна въодушевено тя, защото дотогава не бе чувала нищичко за омарите, — трябва да намеря своите братовчедки аншуите.

— Аншуите ли? Те... — вдигна полекичка щипцата си

омарът, сякаш се канеше съвсем точно да посочи адреса.

Но щипцата щракна изведнъж. Цацата отскочи несъзнателно. Тя усети зъбците до тялото си, ала беше дребничка и успя да се изплъзне невредима. Втурна се ужасена да бяга далеч от опасното място.

„Тук никому не бива да се доверявам“ — рече си тя накрая и се заоглежда внимателно. Скоро различи лежаща неподвижно сред водораслите риба. Приличаше на калкан, само че беше по-мъничка, по закръглена и тумбеста. Изглеждаше страшно мързелива, защото нито веднъж не се помести, докато цацата я наблюдаваше. Дори очите ѝ не трепваха. И двете кръгли отворчета над тях с късички бели пипалца.

„Какви ли са тия дупчици? Сигурно са уши. А щом са уши, ще мога отдалеч да я попитам за аншуите!“ — помисли цацата и понечи да тръгне, но преди да направи и един мах с опашката, над мързеланката се стрелна непредпазлива рибка. Откъм дупчиците блесна къса мълния и рибката падна мигом убита от електричеството, защото мързеланката беше електрически скат. Зъбите на цацата изтракаха от страх, като си представи, че тя можеше да бъде на мястото на непредпазливката. Побърза да се махне, но зашеметена от страха, едва не се уплете в прозрачните воали на три разкошно облечени риби — дрехите им бяха от най-скъпа материя, в най-причудливи цветове, а върху им се вееха на четирите страни най-фини воали.

— Каква никаквица! Ей, простачко, отваряй си очите, ще ни скъсаш воалите! — ревноха натруфените риби, ала за първи път на цацата не ѝ докривя от ругатните.

Дори се посъвзе и почна да ѝ олеква. Размаха плавници и продължи да търси братовчедките си.

Тя попадна на тях случайно. Видя ги и отдалеч ги позна: приличаха на цаците, само че бяха много по-едри. Зарадвана, тя се втурна сред тях с вик:

— Милички мои!

Но никой не ѝ обърна внимание. Даже глави не възвиха към нея, а продължиха най-невъзмутимо пътя си.

— Моля ви се, много ви се моля, аз пристигам отдалеч при вас и цял ден ви търся... — опитваше се да ги спре тя, обръщаше се ту към една, ту към друга, но те сякаш нито я виждаха, нито я чуваха.

Смаяна от безразличието им, цацата не знаеше какво да прави и плуваше редом с тях. Ненадейно аншуите се разбързаха, заудряха трескаво с перки, с опашки и все полудо се носеха напред. Цацата се напругаше, за да не изостава, но бързината не бе по силите ѝ. Скоро тя се изтощи съвсем и вцепенена от умора, политна към дъното. И тъкмо навреме, защото точно тогава над главата и мина огромната сянка на рибата тон. Тя гонеше стадото и лакомо лапаше застигнатите аншуи.

Смазана от ужас, без капчица сила, цацата потъваше все по-надълбоко и си мислеше вече, че ще загине, когато пропадането спря. Вероятно бе стигнала голяма дълбочина, защото наоколо ѝ се стелеше сивкав сумрак, а и скалите бяха сивкави, и пясъкът. Зашеметена, цацата продължи да лежи неподвижно и само очите ѝ шареха уморено околоръст. Близо до нея се виеше цяла леха от пъстри цветя и тя съжали, че не попадна поне между тях, та да им се порадва. Те бяха толкова красиви — имаха съвсем нежни венчета от тънички листенца, — че всекиму би се поискало да им се порадва. Може би затова някаква рибка се спусна над тях и тръкна корема си в един цвят. Но листенцата мигом се свиха и сграбчиха рибката с хиляди пръсти. Тя се дърпаше отчаяно, пищеше за помощ, ала никой не можеше да ѝ помогне. Цветът-актиния я държеше здраво и стапяше, всмукваше постепенно тялото ѝ, докато не я погълна цялата...

Цацата гледаше и не проумяваше как едно красиво създание като актинията може да бъде толкова жестоко и коварно. Тя по-скоро би оправдала акулите, които малко по-късно разкъсаха тона. А те нападаха като истински морски

разбойници! Налитаха на глутници върху тона, отнасяха парчета от тялото му и пак се връщаха. Нищо не ги трогваше. Дори повече ги настървяваха живите му рани, от които се виеха нагоре като дим синкави струи...

„Гледай ти, синя кръв! Изглежда, че тук рибите имат синя кръв“ — рече си учудено цацата, защото не знаеше, че на голяма дълбочина червената светлина не прониква и затова всичко червено изглежда синкаво. И допълни:

„Може и корони в кръвта си да имат, ала това е един отворотителен свят! Ах, как се подлъгах! Как да се върна пак в родното море?“

И се разплака. От мъка, отчаяние и разкаяние. Защото беше една малка рибка, загубена сред голямото чуждо море, която едва ли пак щеше да зърне родните брегове...

Та представете си, че една подобна рибка се молеше със сълзи на очи да я вземем на парахода!

Океанът и луната Пето писмо

Атлантическият океан посрещна парахода с огромните си вълни веднага щом излязохме от Гибралтар. А вълнението в Бискайския залив бе необикновено силно. И за първи път тук видяхме истински приливи и отливи.

Посивял и мрачен, океанът стене и гигантските му вълни се нахвърлят настойчиво върху скалистия бряг. Притъмнява и единствено грохотът им кънти в настъпващата черна пустота, в която се сливат небе, вода и земя. Но постепенно хоризонтът просветлява. Поруменяла сякаш от смущение, луната занича с едно око иззад далечните хребети, осмелява се най-сетне да се подаде и тържествено се възкачва по небесните стъпала. Тя разпилява платинени коси-лъчи, чертае

с тях пътя си, а лицето ѝ все повече се избистря, хубавее, докато накрая заблести в пълната си усмивка. Под сияйния ѝ поглед всичко се къпе в сребриста светлина. И стават чудеса.

Отначало океанът се стаява, укротява се. Замаян от прелестта на луната, той не смее да си поеме дъх, да помръдне дори. Но скоро се съвзема и се втурва към нея разтреперан, развълнуван. Повдига се на пръсти, протяга хиляди ръце-вълни да я стигне...

Това е отливът. Вълните побягват назад, към океана, и оголват брега. Сушата настъпва. Озъбват се кафявите скали, жълтеникавият пясък изпива жадно последните капки. Само тук-таме сред камъните остават да белеят пенести локвички. Клюмват пищните водорасли и се просват на въздуха като ненужни дрипи. Тежко и горко ни морските обитатели, които не са препуснали заедно с океана към луната — без вода те са осъдени на загиване.

Дълго, с трепет очаква океанът пълноликата луна, а сетне се стреми да я достигне, да я докосне нежно с връхчето на вълните си, да я погали. Люлее се задъхан и въздиша опиянен, очарован, влюбен. Ала все не успява да се добере до нея, защото земята го държи здраво в прегръдката си и не го пуща. А и луната сякаш не забелязва копнежа му, устрема му — търкаля се небрежно в теменужката роса на небесната поляна. И само косите ѝ-лъчи се сипят върху развълнуваната океанска гърд, а тя се отдалечава, качва се все по-нагоре и по-нагоре...

Океанът въздъхва от мъка, простенва тъжно, протяжнено, и с ярост се нахвърля върху сушата. Той вие от болка, реве със страшен глас и със страхотни сили удря, бие брега, за да си излее яда, да си отмъсти на земята, загдето му е попречила...

То е пък приливът. Вълните хукват обратно към скалистия бряг и океанът се връща в изоставеното си легло. И тежко и горко на оня, който се случи в тоя миг насреща му — водната стихия ще го помете, ще го завърти в пенестия си водовъртеж и ще го повлече към дъното. Очаква го смърт,

защото океанът е безжалостен в своята злоба...

Тъй е от вечни времена. Приливите и отливите се редуват като зърна от броеница и са най-силни при всяко пълнолуние. Защото океанът е рожба на земята, а луната — на небето:

... Отдавна, много отдавна на Земята се родил син — Океан. Земята го откърмила с всичките си сокове и той израсъл буен и млад. Горещото му сърце тупало неспокойно, кръвта му кипяла и повдигала ускорено гигантските му гърди. Той искал всичко да види, всичко да чуе, до всичко да се докосне. Бил вече зрял и не можел да не съзре хубавицата Луна. Тя била дъщеря на Небето, сестра на Слънцето и звездите и всеки ден се разхождала по небесните селения с брат си. Имала приказно лице и чудни коси. А усмивката ѝ направо хващала за сърцето. Който я погледнел, ставал неин пленник. Й Океан я гледал жадно и тайно въздишал. Накрая не се стърпял и се обърнал към Земята:

— Майко, не мога да живея повече без Луната, искам я за невеста!

— Но ти си още малък, сине, буен и зелен, имаш време за женитба — опитала се да го отклони Земята, но той заплакал, замолил се:

— Поискай ми я, майко, защото иначе ще се поболея, ще изчезна до капка, ще се изпаря от мъка...

Разбрала Земята, че любовта на сина ѝ е много силна, та се извърнала и извисила глас към необятното Небе:

— Чуй молбата ми, дай Луната за жена на сина ми!

— Ха-ха! — изсмяло се надменно Небето. — Някаква дрипла се осмелява да иска моята божествена дъщеря за жена на сина си, ха-ха! Да дам дъщеря си... По-скоро аз ще го взема горе при мене...

— Бъди милостив! — разтърсила се уплашено Земята и цялото ѝ лице се нагънало в бръчки, докато притискала здраво в прегръдката си Океана от страх да не го изгуби. — Бъди милостив и ме пожали — не го вземай! Той ми е едничък, а ти имаш Слънцето и още хиляди дъщери звезди...

— Та той не ми и трябва. Нито на мене, нито на моята божествена дъщеря...

— О, ти се лъжеш жестоко, надменно Небе! — викнал ненадейно Океан. — Аз ще се ожена за нея! Някой ден ще ѝ разкрия душата си...

— Ти никога не ще успееш да сториш това, защото няма да се срещнете! От днес нататък тя ще се разхожда в моите селения само нощем, когато всичко тъне в черен мрак и нищичко не се вижда...

И Небето изпълнило заканата си. Бедният Океан викал, зовял Луната, но тя била много, много далече, за да стигне неговият глас до нея.

И той заплакал, заридал:

— Пусни ме, майко-майчице, пусни ме да се изпаря, та да мога да се възнеса и да стигна Луната!

Но Земята знаела, че всяко възнасяне означава смърт за нейното чедо, и още по-здрово го стискала в прегръдката си. Той побеснял, разлудувал се, ала майката не го пускала и молела призивно морските обитатели:

— Дръжте, помогнете да го задържим, милички, защото иначе и за вас няма да има живот...

Притекли се на майчиния зов всички морски обитатели, уловили края на водната му дреха и го удържали.

А той, като разбрал, че няма да се освободи, на хвърлил се с все сила върху Земята и почнал да я бие яростно с вълните си...

И оттогава при всяко ново пълнолуние историята се повтаря:

Океанът се стреми да стигне Луната, но Земята го държи здраво в прегръдката си и той си отмъщава после на нея. Така е досега. Така ще бъде и занапред. Защото Океанът не може да забрави Луната и обичта му е силна и вечна като самия него.

Вечната борба Шесто писмо

Студът обичаше всичко живо да се плаши от него и да му се подчинява. През деня той все пак някак се забавляваше: препускаше по-бързо от северен елен, смяташе грамади сняг и ги раздухваше лудо из цялата ледена пустош. Или ковеше ледове — тогава надалеч се чуваше как пукат громко чуковете му. Или пък рисуваше със замах по небето пищни огненоцветни северни сияния. И още много неща можеха да се сторят денем, ала през нощта... Нощем студът сънуваше или размишляваше, размишляваше или сънуваше. А за размишления имаше много време, тъй като полярната нощ е безкрайно дълга — цели шест месеца. И през една полярна нощ студът реши да завладее света. На утрото се стегна и към обед напусна двореца си навръх Северния полюс и пое на поход. Най-напред трябваше да превземе океана, който преграждаше пътя му към останалите земи. Студът развъртя чуковете си и почна да кове ледени окови за водите му. Понесе се страшен грохот и трясък и до вечерта, преди някой да се усети и вземе мерки, плени океана и стигна до границата на континенти.

Океанът беше задрямал и късно проумя каква клопка му готвят. Щом усети ледените окови върху си, помръдна, разтърси плещи, раздвижи се, разлудя се ала не можеше да се отърве — оковите здравата го стягаха. Побягнаха тогава уплашено рибите, а той застана, замоли се:

— На помощ, братя, спасете ме, не ме оставяйте.

Океанът имаше трима братя: Велики, Индийски и Атлантически. Велики беше най-старият, обичаше понякога тихичко да си поспива и затова не чу молбата. Не я чу и Индийски, защото се намираше далече — през девет планини зад десетата. Но най-младият и най-буйният, Атлантически,

веднага долови зова за помощ и викна окуражаващо:

— Не бой се, братко, няма да те оставя в беда! Или ще загина, или ще те спася... И той протегна своята гореща десница и поведе люта битка.

Разгневен, студът ковеше нови окови, а Атлантически океан ги трошеше с яките си пръсти. Плувнаха навсякъде парчета от счупените окови — ледените айсберги. Ала никой не се предаваше. Бореха се, вчепкани здраво. И кой знае как би завършила битката, ако от продължителното и силно бъртане не бяха се положили един след друг чуковете на студа. Той се затири с всички сили към двореца си да вземе нови чукове, но Атлантически океан не беше глупав да чака — нахвърли се и почна да дроби оковите.

Крайбрежието на континента се освободи, размръзнаха се дървесата, поникнаха тревите, запяха птиците. Втурнаха се с радост обратно и прогонените риби. Задиша по-спокойно и по-волно плененият океан. Но преди още брат му да го отърве напълно от оковите, довтаса студът. И отново се развихри битката. Студът беше с пресни сили и постепенно надделяваше. Ала и океанът се бореше мъжката. Отстъпваше крачка по крачка, сантиметр по сантиметр, докато другият не строши пак чуковете си, за да се възползва от оттеглянето му и да освободи брат си. Но все не успявате докрай. Студът пак се връщаше и отново историята се повтаряше... И се разгоря вечна, непрестанна борба, която продължава и сега.

Атлантически океан протяга горещата си десница — Гълфстрийм, стопля бреговете на Северна Европа и троши ледените окови на своя брат. Огромните парчета от оковите — айсбергите, се носят по водната повърхност навсякъде и са страшилище за корабите. Но по-страшно е, когато довтаса студът и с пресни сили започне да сковава с чуковете си в лед океана. Затова и океанът се казва Северен ледовити.

Заветът на змиорките Седмо, последно писмо

Когато поехме обратния път, неочаквано параходът ни се срещна с пасажи необикновена риби. Те бяха много подвижни и пъргави, имаха удължено, вретеновидно тяло и се носеха напред като истински морски ракети.

— Змиорките — каза капитанът. — И те като нас бързат да се приберат по родните си места.

Тогава се замислих над думите на капитана...

Змиорката знаеше, че морето не винаги е топло и кротко, че понякога се бунтува. В такива дни небето притъмнява и се спуска над самата повърхност, а хоризонтът изчезва и всичко се слива в една безкрайна сивота. Надигат се все по-мощни вълни, които пенят гребени и с грохот се стоварват върху пясъка. Под напора на стихията реката се дръпва навътре от устието и морето нахълтва дълбоко в нея. Водовъртежът вдига наслоената в лимана утайка и превръща в мътилка бистрата допреди час вода. Из нея се носят още откъснати треви, клечак и разни водорасли.

— Додея ми вече от чернотиите на Черно море — рече си веднъж с досада змиорката и се запита: — А може би в Бяло море всичко е чисто и светло? Трябва да ида и видя!

Змиорката беше млада и като всяко младо същество любознателна. Тя не вземаше думите на другите за чиста истина, а искаше сама да узнае всичко. Струваше й се, че нещата са по-различни от онова, което се разправя за тях. Затова се и озова в Бяло море. Обиколи крайбрежието му. Но то й се видя необичайно тихо, кротко и заспало. С часове не полъхваше ветрец, не се бръчкаше повърхността му, не припляскваше вълничка. Беше гладко като езеро, чисто и светло. И макар че в устията на реките имаше и храна до насита, змиорката не се застоя и там.

— От белота и скука можеш да се спукаш! Червено море

поне по цвят ще бъде по-интересно — реши тя и отплува.

Теглеше я напред вече не само любопитството. Тя пътешествуваше и като всеки пътешественик търсеше интересното. Това я тласкаше към нови брегове.

Наистина Червено море аленееше от червеникавите прибрежни скали и пясъчни дюни. Дори дъното му, продълговато като корито, сякаш бе обагрено. Ала нищо друго забележително нямаше, освен това, че свързваше различни морета и континенти.

— Изглежда, че цветните морета не струват пукната пара! — възкликна си гласно змиорката. — Има ли смисъл тогава да ходя чак до Жълто море, за да се убедя, че е пожълтяло от размитата глина във водите на Янг Це?

— Разбира се, не — обади се една костенурка, която пасеше наблизко, и помисли, че въпросът е зададен на нея. — Вие какво търсете?

— Интересното море.

— Интересното море ли? — напрегна ума си костенурката, въпреки че бе живяла около двеста години, та много бе видяла, и препатила. — Най-интересно е Мъртво море. То е толкова гъсто, че в него никой не може да потъне и се удави. И толкова солено, че ако се топнете във водите му и се подложите за час на тропическото слънце, ще бъдете готов чироз. Затова в него няма жива душа, но вие също не можете да идете пеша през пустинята.

— Колко жалко! — въздъхна змиорката и завидя на змията, че не може продължително да пълни и издържа на въздуха като нея.

Но след малко сама се запита:

„Наистина ли да съжалявам? Та мъртвото никога не е интересно! Дори е противно! Трябва да търся интересното в живота, а това означава, че трябва да го търся в най-живото море. Но кое е то?“

И се обърна към костенурката:

— Знаете ли кое е най-живото море?

— Средиземното.

— Отивам там, довиждане — викна змиорката, размята гъвкаво опашката си ту наляво, ту надясно и макар да нямаше перки, се понесе стремително напред.

Тя бе почнала да разсъждава и гледаше на света не весело и безгрижно като турист, а през строгия и внимателен поглед на изследователя. И реши, че щом Средиземно е най-живото море, то и животът в него ще кипи най-вече в средата му. И се запъти натам.

Като стигна някъде между Сицилия и африканския бряг, змиорката се гмурна надолу. Искаше да се спусне до самото дъно, за да изследва морето задълбочено. Но колкото повече се спускаше, толкова наоколо ѝ ставаше все по-тъмно и по-тъмно. Накрая всичко потъна в мрак и пред очите ѝ се изпречваха само страшни на вид, светещи най-причудливо риби. Змиорката се поуплаши не на шега, врътна се нагоре и изплува. Но беше срамота да се страхува и тя започна да търси оправдания за себе си:

„Имаше ли смисъл да ходя по дъното? Не — нищо нямаше да науча! Просто — празно хабене на сили! А откритието трябва да ползва някого. И най-много мене. А кое е от най-голяма полза за мене? Разбира се — да открия най-чудното, най-хубавото море, в което да се заселя, и волно и спокойно да си живея.“

И за да се увери в правотата си, змиорката попита първата срещната лакерда:

— Вие към какво се стремите? За какво мечтаете?

— Не разбирам...

— Искам да знам какъв е смисълът на живота ви. Кое ви интересува, какво искате да имате?

— Какво да имам ли? — провикна се буйно лакердата. — Искам да имам най-хубавото водно кътче, сред което волно и безгрижно да си живея...

— Благодаря, точно така разсъждавам и аз. Излиза, че не греша — плесна зарадвано с опашка змиорката. —

Довиждане.

— Накъде?

— Отивам да търся най-хубавото море, за да се заселя в него...

— Но от нашето по-хубаво няма. Има храна в изобилие, топло е...

— Точно топлината му не ми допада. Ще опитам по-студените морета. Северно море, например...

Най-сетне змиорката бе намерила цел, която да запълва истински живота ѝ. И тя се понесе по морета и океани, за да търси най-прекрасното кътче...

Северните морета не ѝ харесаха. Студът смразяваше кръвта ѝ, сковаваше я, а над повърхността им често се стелеха ниски, плътни мъгли, от които изневиделица се явяваха и налитаха като огромни бели кораби ледените планини — айсбергите. Те я плашеха. А океаните не ѝ се нравеха с грамадните си колкото двукати къщи вълни и с кръвожадните си едри обитатели, въоръжени като същински пирати с мечове, триони, чукове и триреди зъби. Навсякъде по нещо все не ѝ допадаше и тя продължаваше да се влачи по водните пътища, докато съвсем остаря. Много вълни я брулиха, много течения я тласкаха, много врагове я гониха, но като на всяко нещо и на скитанията ѝ дойде краят. Последните ѝ сили се изчерпаха в Сарагасово море край Бисмудските острови...

То бе приказно море, топло и спокойно. Водата му бе тъй чиста и синя, сякаш някой бе изтърсил и размил в нея тонове синка. Тлъсти сарагасови водорасли се полюшваха близо до повърхността и се отпускаха надолу до десетина метра. Разклонени, с широки листа, те образуваха гъсти гори. Въздушните им топчета бяха не само чудна окраска, но ги поддържаха и във водата. Та те можеха да служат дори за балончета на рибешките бебета, ала сега змиорката най-малко мислеше за играта, децата и храната. Защото тя бе дошла до края на своя живот и не можеше да не си направи равносметка за него:

Как премина той? В търсене на най-хубавото, най-чудното море, в което мечтаеше да се засели, за да живее волно и спокойно. И намери ли това прекрасно кътче?

Тя затвори за миг очи и видя далечните брегове на родното море с тихите устия и пясъчните лимани, с красивите, обрасли с дървета и ракитак долни течения на реките, нежните корони на водните лилии, полъха на вечерника, ромона на прибоя...

И проумя — целият ѝ живот бе отишъл в дирене на онова, което сама бе напуснала и изоставила!

— Деца — прошепна с последни сили тя, — заклевам ви да се върнете в родното море! Знайте, че няма на света похубаво от него! И целунете заради мене родната земя...

И умря. Но заветът ѝ остана. Винаги оттогава след излюпването си в Сарагасово море малките, сплескани като листа змиорки поемат на далечно пътешествие, прекосяват океана и десетки морета и достигат родните брегове, за да се поклонят и целунат родната земя.

Такъв е заветът на змиорките!